

in esse intentionalis & intelligibili: cum enim forma physica, qualis est lumen gloriae, se teneat ex parte subjecti, tanquam ipsum perficiens, limitatur & contrahitur ab eo, ipsique subordinatur, & ab eo dependet. Econtra vero forma intelligibilis, cum non se teneat ex parte subjecti, sive intellectus, sed objecti, tanquam ejus similitudo, non subordinatur subjecto, ut intelligibilis est, nec ab eo contrahitur aut limitatur; ut patet in specie representante naturam humana, quae licet in esse entitativo, in quantum scilicet est accidentis, contrahatur sive individuatur a suo subjecto, tam in esse representativo, est aquae universalis ac natura humana, ut potest nullum determinare ex singularibus representans, sed naturam ipsam secundum totam suam universalitatem. Est etiam alia disparitas inter formam naturalem & intentionalem, consistens in eo quod, cum forma naturalis ad hoc tendat, ut ex sui unione cum materia fiat unum completum, debet necessariò esse aliquid incompletum; forma vero intelligibilis, quia contra non ordinatur ad componendum ex sui unione cum intellectu unum tertium, sed tantum ad ipsum perficiendum & complendum, idque tantò melius fiat, quanto completiō & actualiō est forma, ipsum perficiens & complens, species intelligibilis potest esse forma totalis & completa, & consequenter essentia divina vices ejus gerere, licet nequeat minus formae naturalis praestare.

12. Objecies secundò: Species impressa necessaria ad videndum Deum ut est in se, potest esse finita: Ergo & creata. Consequenter patet, Antecedens probatur. Ad effectum finitum non exigit virtus infinita: Sed visio beatifica, ad quam species impressa ut virtus concurrit, est quid finitum: Ergo non exigit speciem infinitam.

13. Confitatur: Ad representandum infinitum objectum, finito modo, non requiritur infinitas in specie representante: Sed species quiditativa Dei, non representaret illum infinito modo, & comprehensivè, quia illum representaret intellectui finito: Ergo non deberet esse infinita.

14. Ad objectionem respondeo negando Antecedens, & ad ejus probationem, distingo Majorem: Ad effectum finitum non requiritur virtus infinita, si illa se teneat ex parte potentiae, concedo Majorem. Si se teneat ex parte objecti, per modum similitudinis illius, nego Majorem universaliter sumptam; si enim illud objectum sit infinitum, sicut Deus, debet illa similitudo esse ejusdem naturæ cum illo in esse intelligibili, & convenire cum eo in esse entitativo quoad gradum immaterialitatis, subindeque esse infinitæ perfectionis, ut constat ex supra dictis. Vel secundò distingo Majorem: Ad effectum finitum non requiritur virtus infinita, per se primò, transeat Major: per se secundò, nego Majorem, & concessa Minor, distinguatur pariter consequens. Sicut ergo Authores qui censem peccatum mortale in ratione offensa continere malitiam extrinsecè tantum & objective infinitam, dicunt illud per se primò solùm exigere satisfactionem simili infinitate, extrinseca nempè, gaudentem: quia tamen repugnat dari satisfactionem quæ infinitatem habeat, nisi a persona infinita procedat; & eo ipso quod procedat a persona infinita, non potest non gaudere infinitate extrinseca, idèo per se secundo infinitatem extrinsecam in satisfactione exposcere. Ita similiter dico, quod etsi visio beatifica

per se primò solùm requirat speciem impressam objecti infiniti; quia tamen omnino repugnat, talēm speciem dari, quin sit in seipso intrinsecè infinita, ut potest ejusdem perfectionis & immaterialitatis cum illo, petit, saltem per se secundò, in specie infinitatem extrinsecam.

15. Ad confirmationem, concessa Majori, nego Minorem; repugnat enim dari speciem impressam representantem Deum quidditativè, quæ ipsum non representet infinito modo, & comprehensivè; cum enim esset ejusdem immaterialitatis cum Deo, & cum illo identificata, saltem in esse intentionalis & intelligibili, ei repugnaret finito modo Deum representare, subindeque illum comprehendenderet.

16. Objecies tertio contra secundam conclusionem: D. Thomas 1. p. quæst. 27. art. 1. ait quod omne intelligens, eo ipso quod intelligit, format verbum: Ergo censem beatos in visione beatifica verbum producere.

17. Respondeo D. Thomam non loqui de omnibus supposito intelligenti, per distributionem completam ex parte intellectionum, sed per distributionem accomodam; ita ut sensus sit, omne suppositum intellectuale, in aliqua intellectione format verbum. Ex quo infert, etiam suppositum intellectuale increatum, nempe Deum, in aliqua sui cognitione verbum producere. Quæ illatio, licet non sit demonstrativa, est tamen probabilis; mysteria enim nostræ fidei, inter quæ præcipuum tenet locum productio Verbi Divini, non possunt evidenter demonstrari, sed probabiliter tantum & congruerter suaderi.

18. Objecies quartò: Verbum non distinguitur ab intellectione: Sed in beatis necessariò datur intellectio creata, & ab ipsis producta: Ergo & verbum creatum. Minor constat, Major probatur: intellectio & verbum habent eundem effectum formalem, nempe reddere intellectum intelligentem in actu secundo: Ergo non distinguuntur.

19. Respondeo negando Majorem, verbum enim est terminus intellectionis, non vero ipsa intellectio, ut docent nostri Thomistæ in Philosophia. Ad probationem in contrarium dico, quod licet intellectio & verbum reddant intellectum intelligentem in actu secundo, diversimodè tamen id præstat; intellectio enim reddit intellectum intelligentem in actu secundo, per modum operationis, sicut calefactio reddit calorem calcacentem; verbum autem id præstat, per modum termini producti per intellectionem, & tanquam medium in quo ipsa intellectio, ut contemplatio, speculatur objectum.

20. Dices, si intellectio & verbum inter se comparentur per modum actionis, & termini per eam producti, sequitur in visione beatifica dari verbum per ipsam productum, cum repugnet dari actionem sine termino à se distincto & per illam productum. Unde amor beatificus producit terminum, qui vocatur impulsus, & Pater aeternus format Verbum in cognitione notionali essentiæ, quidni ergo pariter beati in illius visione & cognitione verbum producent?

Respondeo negando sequelam, & ad ejus probationem dico cum S. Thoma 1. contra Gent. cap. 100. quod licet habere terminum à se productum, sit de ratione actionis transuentis, quæ non est propter se, sed propter suum terminum, ut calefactio propter calorem à se productum, non tamen de ratione actionis immanens;

tis; licet enim hæc aliquando terminum producat, quando scilicet indiget illo, non tamen est de conceptu essentiali illius terminum productum à seipso distinctum habere; quia cum non sit propter terminum, sed potius terminus ordinetur ad ipsam, sicut patet in verbo, quod est propter intellectionem, & ut illi deserviat, solùm producit terminum, quando indiget illo; unde quia visio beatifica eo non eget (eo quod essentia divina sit intimè præsens & unita intellectui beatorum, non solùm per modum principij, sed etiam per modum termini actualis intellectionis) nullum verbum per eam producitur. Amor tamen beatificus impulsum producit, quia impulsus, qui est voluntatis terminus, non est ultima actualitas objecti amati, sed ponitur ut voluntatem complete & perfecte in objectum inclinet; unde quantumcumque perfectum sit objectum amatum, adhuc impulsus voluntatis admittitur: verbum autem ponitur ut ultima actualitas objecti intellecti, quare quando objectum est in ultima actualitate (ut contingit in visione beatifica) verbum non producitur. Pater vero aeternus format Verbum in cognitione notionali essentiæ, non ex indigentia, sed ex fecunditate; non enim illud producitur ut essentia divina intelligatur, sed quia ejus cognitio fecunda est ad intrata ad Verbi productionem.

21. Objecies ultimò: De ratiothe verbi est esse semper actu cognitum, cum sit terminus intrinsecus actualis intellectionis: Sed essentia divina non est semper & ab aeterno actu cognita, saltem ab intellectu creato: Ergo non potest habere rationem verbi seu speciei expressæ, respectu illius.

22. Respondeo essentiam divinam, quantum est de se, fuisse semper actu cognitam ab intellectu creato, id est ex se sufficientem habuisse immaterialitatem & actualitatem, ad terminandam intellectionem creatam, & visionem beatificam; non fuisse tamen de facto actu semper cognitam, defectu connotati, id est intellectus creatus, qui semper & ab aeterno non fuit. Sicut personalitas divina, quantum est de se, semper terminavit humanitatem, hoc est nihil ei ex parte sui deficiebat, ut terminaret; licet de facto non semper terminaverit, ob defectum connotati, nempe humanitatis, que terminanda erat.

CAPUT III.

De necessitate luminis gloriae ad videndum Deum.

1. Certeum de fide est, intellectum creatum ad ordinaria indigere lumine gloriae ad videndum Deum; hoc enim definitur in Concilio Vienensi in Clementina *Ad nostrum*, contra Begardos & Beguinias, existimantes intellectum creatum posse naturaliter videre Deum. Ratio etiam id fudit, potentia enim quæ ex sua natura est insufficiens ad aliquem actum elicendum, indiget confortari & elevari per aliquam virtutem in se receptam: Sed intellectus creatus (ut cap. 1. ostensum est) ex se & ex sua natura insufficiens est & improprietatis ad videndum Deum ut est in se: Ergo ad hoc indiget virtute aliqua supernaturali ei superaddita, quæ lumen gloriae à Theologis appellatur. Neque valet si dicas, ad hoc sufficere essentiam divinam, unitam intellectui beatorum per modum speciei; nam species supplens vicem objecti, non dat virtutem potentiae ad illud vi-

I. Pars.

C 2 possit

possit informare intellectum creatum, nec ipsi inherere, non potest illi uniri in ratione lumini, sed solum in ratione speciei & forma intelligibilis.

5. Quod vero per speciem Dei assistentiam non possit intellectus creatus reddi potens ad eliciendam visionem beatificam, sic ostenditur. Vel ex tali assistentia derivatur in intellectum creatum aliqua virtus intrinseca, vel nulla ei superadditur?

6. Objicies primò: D. Thomas in 4. dist. 49. quæst. 2. art. 7. sic ait: *Miraculosè fieri potest, ut aliquis intellectus, non habens nisi dispositiones via, elevetur ad videndum Deum per essentiam*: Sed lumen gloriae non est dispositio via, sed patria: Ergo censet intellectum posse sine illo divinam essentiam videre, sicut eam de facto vidit D. Paulus in raptu; cum enim tunc esset viator, intellectus ejus non fuit ad talem visionem elevatus per lumen gloriae, quod solis comprehensoribus conceditur.

7. Respondeo D. Thomam afferentem posse intellectum sine lumine gloriae Deum videre, de potentia absoluta, debere intelligi de lumine gloriae habitualiter communicato, non excludere tamen lumen gloriae per modum transiuntis concessum, sicut fuit in D. Paulo, quando in raptu vidit divinam essentiam. Unde idem S. Doctor 2. 2. quæst.

175. art. 3. ad 2. *Essentia divina videri ab intellectu creato non potest, nisi per lumen gloriae, quod duplificiter participari potest. Vno modo per modum formae immanantis, & sic beatos facit in patria, alio modo per modum cuiusdam passionis transiuntis, & hoc modo lumen illud fuit in Paulo, quando raptus fuit.*

10. Dices, D. Thomas loco in objectione adducto, ait *miraculosè fieri potest, ut aliquis intellectus, non habens nisi dispositiones via, elevetur ad videndum Deum per essentiam*: Sed lumen gloriae transiunter communicatum, non est dispositio via: Ergo juxta D. Thomam Deus videri potest, de potentia absoluta, sine lumine gloriae, sive permanenter sive transiunter communicato.

11. Respondeo quod licet lumen gloriae transiunter communicatum, non sit dispositio via positiva, hoc est exacta à statu viatoris, est tamen dispositio via permisiva, id est non incompossibilis cum statu viatoris; ad differentiam luminis permanenter sive transiunter communicato, quod cum statu puri viatoris incompatibile est.

12. Objicies secundò: Idem Doctor Angelicus 1. p. quæst. 105. art. 2. sic ait: *Erroneum est dicere, Deum non posse facere per seipsum omnes determinatos effectus qui sunt per quamcumque causam creatam*: Sed Deus medio lumine gloriae facit quod intellectus creatus eliciat beatificam visionem: Ergo id poterit praestare per seipsum, & gerere vices luminis gloriae, sicut gerit vices speciei intelligibilis.

13. Respondeo D. Thomam debere intelligi de effectibus causæ creatæ, purè efficientis, non autem quando involvit genus causæ formalis; unde cum lumen gloriae, non solum in genere causæ efficientis, sed etiam formalis, concurrat ad visionem beatificam, Deus non potest facere quod intellectus eliciat visionem sine illo; sicut non potest efficere quod homo intelligat sine intellectu, aut vivat sine anima. Non potest etiam essentia divina gerere vices luminis gloriae, sicut gerit vices speciei impressæ, ob rationem discri-minis supra assignatam, impugnando primum modum dicendi Adversariorum.

14. Objicies tertio: Ex duobus trahentibus nam, quilibet seorsim sumptus est impotens & impropor-

improportionatus ad talem traditionem, & fit potens & proportionatus per solum concursum simultaneum alterius, absque intrinseca sui mutatione: Ergo similiter intellectus creatus poterit fieri potens ad eliciendam visionem beatificam, absque intrinseca sui mutatione, & luminis gloriae infusione, per hoc quod Deus specialiter illi assistat, & cum eo simul concurrat.

14. Respondeo, concessò Antecedenti, negando consequentiam, & paritatem, ob duplicitatem rationem discriminis. Prima est, quia in duabus trahentibus navim, impotentia & improportionatio ad talem traditionem, provenit solum ex excessu intensivo effectus, unde per multiplicationem virtutis aut concursus ejusdem speciei, potest fieri perfecta proportio: improportionatio vero quæ est inter intellectum creatum & visionem beatificam, provenit ex eo quod talis operatio est ordinis altioris & divini; & unde talis improportionatio non potest vinci, nisi per additionem formæ ordinis divini & supernaturalis, nimirum luminis gloriae, permanenter, vel saltem transiunter, communicati. Secunda disparitas est, quia duo trahentes navim, sunt causa partiales traditionis: intellectus vero, & lumen gloriae, non concurrent ad visionem beatificam, ut causa partiales; nam ut ait S. Thomas 3. contra Gent. cap. 53. nulla potentia creata potest fieri potens & proportionata, nisi per aliquis novæ formæ adaptionem; sicut diaphanum non potest illuminare, nisi fiat lucidum actu, per formam lucis receptam in ipso de novo.

15. Objicies quartò: Datur in Deo perfectissimum & absolutissimum dominium in omnes creature: Ergo & in creaturis perfecta subiectio, & potentia obedientialis ad efficiendum omne id quod Deus voluerit, subindeque ut intellectus elicit visionem beatificam, sine lumine gloriae. Unde D. Thomas in 4. dist. 8. quæst. 2. art. 3. ad 4. *Sicut creatura inest potentia obedientie, ut in ea fiat quidquid creator disposuerit; ita etiam ut eā media fiat, quæ est ratio instrumenti. Quibus verbis videtur admittere non solum potentiam obedientialem passivam, ad recipiendum quidquid Deus voluerit, sed etiam activam, ad cooperandum illi in omnibus quæ voluerit.*

16. Respondeo, concessò Antecedente, negando consequentiam; ratio enim pleni & perfecti dominij in Deo, exigit quidem quod Deus possit uti creaturis ad libitum, non tamen quod possit mediis illis supernaturales effectus vel operations producere, absque illarum elevatione & immutatione, per receptionem aliquis formæ vel qualitatæ supernaturalis; quia hoc implicat contradictionem, ut ex supra dictis constat. Sicut ergo divini dominij plena potentia, non requirit ut creatura agat sine actione, possit sine potentia cognoscere sine intellectu; ita non postulat ut effectus supernaturales sine virtute supernaturali producantur, nec per consequens ut intellectus visionem beatificam eliciat sine lumine gloriae. Unde ad locum D. Thomae in objectione adductum, dicendum est, illum verbis illis solum declarare voluisse, in qualibet creatura esse virtutem obedientialem passivam, ad recipiendum virtutem à Deo, per quam instrumentaliter illi cooperetur ad effectus supernaturales & miraculosos; non vero quod sit in creatura potentia obedientialis proximè activa, & quæ nullam requirat virtutem superadditam, sed solum concursum Dei simultaneum, ut Adversarij contendunt.

17. Dices, si non detur in intellectu creato potentia obedientialis activa ad videndum Deum, non influet activè, sed se habebit merè passivè, I. Pars.

ad visionem beatificam, sicut aqua se habet ad calefactionem. Sed negatur sequela & paritas, calor enim in aqua nullam supponit virtutem, etiam radicalem, ad calefaciendum, lumen vero gloriae supponit in intellectu creato virtutem radicalem & remotam ad videndum Deum.

CAPUT IV.

De inaequalitate visionis beatae.

1. Certeum est, Beatorum unum alio perfectius Deum videre; ad justum enim remuneratorem spectat, ut pro inaequalibus meritis inaequalia præmia concedantur: Sed hic in via inaequalia sunt justorum merita: Ergo & in patria inaequalia pariter sunt vel erunt eorum præmia. Unde Joann. 14. dicitur: *In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Et 1. Corinth. 15. Stella differt à stella in claretate*, ubi loquitur Apostolus de inaequali gloria corporum in resurrectione, quæ cum à gloria essentiali profluat, hæc debet esse inaequalis, sicut & illa. Demum Florentinum in decreto de Puigat. definit, *Beatos intueri Deum sicuti est, pro meritorum tamen diversitate, alium alio perfectius*. Difficultas ergo est & controversia inter Theologos, unde oriatur inaequalitas illa quæ in visione beatifica reperitur, an à solo lumine gloriae, vel etiam à naturali perfectione intellectus creati; ita ut intellectus perspicacior, cum æquali lumine gloriae, clarius videat divinam essentiam, quam minus perspicax.

2. Communior & probabilior sententia, inaequalitatem visionis, in solum luminis gloriae inaequalitatem, censet esse reducendam. Ratio est, quia inaequalitas visionis beatifica reduci debet in virtutem proximam & immediatam, non autem in radicalem & remotam; nam ista non agit nisi juxta proportionem virtutis proxime, & ut per illam elevata: Sed lumen gloriae est virtus proximè & immediatè influens in visionem beatificam, intellectus vero in eam influit radicaliter tantum & remotè, & ut elevatus per lumen gloriae, ut constat ex dictis capite precedenti: Ergo inaequalitas visionis beatæ, in lumen gloriae, non vero in perfectionem & perspicaciam naturalem intellectus creati, reducenda est. Unde D. Thomas hic art. 6. ad 3. ait quod diversitas videndi Deum erit per diversam facultatem intellectus, non quidem naturalem, sed gloriosam.

3. Confirmatur primò: Inaequalitas visionis beatæ provenit ex eo quod divina essentia magis vel minus perfectè uniatur intellectui creato in ratione speciei intelligibilis: Sed quod essentia divina, in ratione formæ & speciei intelligibilis, magis vel minus perfectè uniatur intellectui creato, provenit ex majori vel minori intentione luminis gloriae; cum illud sit ultima dispositio ad talem unionem, ut docet D. Thomas hic art. 5. non vero ex majori vel minori perfectione naturali intellectus creati: Ergo inaequalitas visionis beatæ provenit ex majori vel minori intentione luminis gloriae, non vero ex majori vel minori perfectione intellectus. Alioquin daretur aliquis gradus beatitudinis, qui non corresponderet gratia, sed naturæ; major enim activitas & perspicacia intellectus creati, cum sit aliquid ordinis naturalis, est beneficium naturæ, non gratia, & à Deo ut creatore, non vero ut glorificatore procedens,

C 3 dens,